

DE DELFTSE FAMILIE VAN MARTINUS HORTENSIVS (Delft 1605 – Leiden 1639)

HUIB ZUIDERVAART

Over de afkomst van de Amsterdamse hoogleraar **Martinus Hortensius** is eigenlijk alleen bekend wat in 1727 is gepubliceerd door de Delftse geschiedschrijver Reinier Boitet.

Martinus Hortensius, is naar zyn moeders vader Mr. Maarten van den Hove genaamt; want zyn vaderlyke geslagt naam was van Swaanswyck. In zyn jonkheit had hy zich tot de godtgeleerdheit begeeven, maar naderhand een groote lust tot de wiskunst gevoelende, heeft hy zich tot die moeyelyke bezigheid afgezondert; terwyl hy noch te Leiden op de akademie studeerde, wierd hy van een zeker heer om Dord verzogt, om met deszelfs zoon als opziender en bestierder een reisje naar Frankryk te doen, 't welk hy aanvaarde; uyt Frankryk weder t'huis komende, wierd hy aanstons te Amsterdam beroepen, om aldaar leeraar in de mathesis te zyn, welk ampt hy eenigen tyd met grooten lof bediend heeft, totdat hy in den iaare 1639 tot het zelve ampt beroepen wierd in de universiteit te Leiden, om die kunst in 's lants opperchool openbaar te leeren. Zoo ras hy daar aanquam om zich van een huis, enz. te voorzien, wierd hy ten eersten ziek, en stierf den 17 Augustus deszelven iaars aldaar aan de tering. Zyn lyk wierd naar zyn geboorte plaats gevoert, en by zyne vorige vrienden begraven. Hy heeft eenige redevoeringen en schriften over de wiskunst naargelaten, welke onder deze tytels zyn aan 't licht gebragt.

Philippi Lansbergij Commentationes in motum terre diurnum & annum; & belgico sermone in latinum versa, premissa prefatione sua, qua Astronomiæ Braheanae fundamenta examinantur, & cum Lansbergianæ Astronomiæ restitutione conferuntur. Middelburgi, 1630. 4.
Pleiadographia, sive Pleiadum descriptio, quam amicis edendam mandavit.

Uit: Reinier Boitet, *Beschryving der stad Delft* (1729), 716.

Nergens spreekt **Hortensius** over zijn afkomst uit Delft. Hij is er ook niet naar de Latijnse School gegaan, maar naar die van Rotterdam, waar hij een van de leerlingen was van **Isaac Beeckman**, de man die ook later nog zo'n grote rol in zijn leven zou spelen. Uit het onderstaande blijkt dat hij een buitenechtelijk verwekte 'natuurlijke' zoon was van de jong gestorven en ongehuwde **Neeltgen Maertensdr van den Hove**, dochter van de al in 1599 gestorven chirurgijn **Maerten van den Hove** en zijn eerste vrouw **Teuntgen Jansz**.

Hoewel **Hortensius** in alle documenten met betrekking tot de familie Van den Hove grotendeels wordt doodgezwegen (hij wordt slechts eenmaal genoemd (in het testament van zijn halfzus **Grietgen Maertensdr van den Hove** uit 1624), heeft de familie hem kennelijk wel in staat gesteld om een deugdelijke opleiding te ontvangen. Niettemin blijkt uit niets dat **Hortensius** later contact heeft gehad met zijn vooral medisch georiënteerde Delftse familie. Ook zijn eigen testament verraad niets op dit punt, want in de week voor zijn dood, in augustus 1639, is alleen zijn wilsbeschikking onder gesloten couvert aan een Leidse notaris overhandigd. Ook over zijn eigen nagelaten 'natuurlijke zoon' waarover E.W. Moes in 1885 uit nu verdwenen documenten rapporteert, tasten we daarom in het duister.

Hier dan als achtergrondinformatie een overzicht over de Delftse familie van zijn moeder, waarvan de voornaamste vertegenwoordiger was, zijn oom, de door de schilder **Michiel van Mierevelt** geportretteerde arts **Ghijsbrecht van der Hove** (1585-1644).

Grootvader:

I. Maerten Aertsz / Martijn Aerntzn van den Hove († 1599), geb Steenberg.

poorter van Delft, 24 febr. 1582.

Chirurgijn in Delft, waaronder 20 jaar bij het Gasthuis, en schouwarts bij het gerecht (1592).

Huwt te Delft op 25 maart 1582.

A. Teuntgen Jansdr

Kind uit dit huwelijk:

1. **Neeltgen Maertensdr van den Hove** (geb. ca. 1583 – overl. vermoedelijk vóór 1615).
Zij krijgt een [buitenechtelijke] zoon met **Jacob ... (?)** [die volgens Boitet (1727) **van Swaenswijck** heette]

i. **Maerten Jacobs (= Martinus Hortensius)**, geb. 1609.

Als weduwnaar van Teuntgen Jansdr trouwt Maerten van den Hove voor de tweede keer met:

B. Maritgen Gijsbrechtsdr

In 1599 maken zij samen een testament als Maerten “sieckelijk te bedde” ligt.

De bekende Delftse dokter en rariteitenverzamelaar Jacob Vallensis (1570-1644) is daarbij getuige.

Kinderen uit dit 2^e huwelijk:

2. **Ghijsbrecht van der Hove** volgt II

3. **Grietgen Maertensdr van den Hove**

Is getuige bij doop neefje Martinus Gijsbrechtsz van den Hove (*1618).

Maakt als ongehuwde een testament op 12 augustus 1624 waarin zij haar neefje **Maerten Jacobs (= Martinus Hortensius)** bedenkt met 100 gulden, uit te keren als hij trouwt.

Huwt te Delft, als wonende in de Voorstraat, op 10 oktober 1638 met

Gerrit Barentsz van Aerdenburch, kuiper in de Voorstraat.¹

Als weduwe van Maerten van den Hove trouwt **Maritgen Gijsbrechtsdr** omstreeks 1600 voor de 2^e keer met **Balthazar Schoneus († 1611)**, chirurgijn en “doctor in de medicijnen”. Hij maakt vlak voor zijn dood zijn testament, op 23 maart 1611, waarbij collega-arts Willem van der Meer als getuige optreedt.

Kind uit haar 2^e huwelijk:

4. **Weijntgen Baltens Schoneus** [later Schoonewis], vermoedelijk geboren 1601.

Huwt te Delft, op 22 oktober 1639 met

A. Gijsbrecht Barentsz van Aerdenburch († 1659) (broer van voornoemde Gerrit).

Zij woonden aan de oostzijde van de Oude Delft tegenover de Bagijnesteeg.

Als jonge dochter maakt Weijntgen op 20 november 1615 haar testament, waarbij ze haar moeder en halfbroer Ghijsbrecht en halfzus Grietgen als erfgenamen aanwijst. In 1622 is zij getuige bij de doop van Maria van den Hove, dochter van haar halfbroer Ghijsbrecht.

Op haar sterfbed maakt zij een nieuw testament (op 12 november 1657), waarbij onder meer haar kleding en sieraden nagelaten worden aan haar zuster Grietgen van den Hove, die mede erfgenaam is naast haar neven Cornelis, Willem en Martinus van den Hove, zonen van haar overleden broer Gijsbert. Ook oom Jacob Cornelis Schoonewis krijgt een legaat.

Als weduwe van Balthazar Schoneus trouwt **Maritgen Gijsbrechtsdr** na 1612 voor de 3^e keer met de weduwnaar **Gijsbrecht Vinck** (die al een volwassen zoon heeft: Cornelis).

¹ Zie weeskamer Delft, nr. 2581 Inventaris en staat met scheiding va de boedel van Grietgen Maertensdr. van der Houve, weduwe van Gerrit Barentsz. van Aerdenburch, erflater, met stukken betreffende financiële afwikkeling van de boedel, 1660-1716.

Als weduwe van Schoneus, maar reeds getrouwd met Vinck, maakt **Maritgen Gijsbrechtsdr** op 8 december 1614 haar testament, dat vernieuwd wordt op 3 juli 1615.

Als **Maertgen Gijsbrechts Vinck** is zij getuige bij doop van haar kleinkinderen Martinus (*1618), Maria (*1622) en Willem van den Hove (*1628).

II. **Ghijsbrecht van der Hove / Ghysbertus Hovius** (1585-1644), zoon van I.

Opgeleid als chirurgijn door zijn vader en door Mr. Cornelis Dircksz van der Voughen te Leiden. Daarna in 1605 als Ghysbertus Hovius ingeschreven als student medicijnen aan de universiteit Leiden Werkzaam als Chirurgijn (1614), “doctor in de medicijnen” (1624) en schouwarts bij het gerecht (1624). Solliciteerde in 1625 naar de post van ‘Eerste chirurgijn’ aan het gasthuis van Delft, waar ook zijn vader had gewerkt, maar werd niet aangenomen. Was in 1640 hoofdman van het Collegium Chirurgicum te Delft. Begraven in de Nieuwe Kerk.

Zie H.L. Houtzager e.a., *De snijkunst verbeeld. Delftse anatomische lessen nader belicht* (Delft, 2002), 95.

Ghijsbrecht van der Hove (1585-1644), oom van **Martinus Hortensius,**
Fragment van groepsportret met anatomische les van zijn collega-arts
Willem van der Meer (†1624), geschilderd door Michiel van Miereveld in 1617.

Huwt te Delft op 18 augustus 1613 met

A. **Lijsbeth Doedr van Bolgersteijn** (†1624), dochter van Doe Rombouts de Vries van Bolgersteijn, schepen van Rotterdam. Kort voor zijn tweede huwelijk maakt hij op 20 maart 1627 een testament voor zijn dan nog in leven zijnde twee kinderen: Maria en Cornelis.

Kinderen:

1. Martinus van den Hove (*1618). Sterft jong.
2. Dodoneus van der Hove (*1620). Sterft jong.
3. Maria van der Hove (*1622)
4. Cornelis van den Hove (*1623). Maakt als ‘jongman’ op 7 maart 1646 zijn testament, waarbij tot erven benoemd zijn grootvader, Doe Rombouts van Bolgersteijn, en Willem, Martinus, en Elisabeth van den Hove, “broeders en zuster van de halve bedde”.

Ghijsbrecht van der Hove trouwt voor de tweede maal op 11 april 1627 met

B. **Annetgen Aelbrechts van der Meer** (†1668), dochter van Aelbrecht van der Meer, notaris en landmeter te Vlaardingen. Zij maakt op 5 jan. 1628 een testament dat haar nog te maken bezegeld codicil moet gelden als testament. Haar nicht Anna Willems van der Meer, dochter van de Delftse arts Willem van der Meer, maakt haar mede-erfgenaar per testament van 16 mei 1629. Mocht zij voortijdig zou komen te overlijden, dan treedt haar (net geboren) zoon Willem in haar plaats.

Kind:

- v. Willem van den Hove (*1628)
 - vi. Martinus van den Hove
 - vii. Elisabeth van den Hove
- Huwt op 30 september 1654 Pieter van Leeuwen